

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН ІМЕНІ М.В.ЗУБЦЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. директора ІРГТ ім. М.В.Зубця

Ю. В. Вдовиченко

23 » **лютого** 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

**Освітньо-наукова програма «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»; «Біологія»**

**Спеціальність – 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва; 091 Біологія**

Галузь знань – 20 Аграрні науки і продовольство; 09 Біологія

Освітній ступінь – доктор філософії

**Чубинське
2021-2022 н.р.**

Робоча програма з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва та 091 Біологія, галузі знань – 20 Аграрні науки і продовольство та 09 Біологія
22 лютого 2022 р. 20 с.

Розробник:

Додонова Віра Іванівна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України

Рецензенти:

Майданюк І.З. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Войтенко С.Л. – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач відділу інтелектуальної власності, маркетингу інновацій та аспірантури Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця.

1.Опис навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4 кредитів ECTS.

Загальна кількість годин / Форма навчання	Денна (вечірня)
	120
Кількість кредитів -	4
Місце в індивідуальному навчальному плані аспіранта	Обов'язкова (цикл загальнонаукової підготовки)
Рік навчання	1-й
Семестр	2-й
Лекції (годин)	20
Практичні (годин)	20
Самостійна робота (годин)	80
Вид підсумкового контролю	екзамен

2. Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни - створення умов для освоєння аспірантами теоретико-методологічних здобутків філософії, формування у них науково-світоглядної бази для визначення парадигмальних, методологічних та концептуальних засад власного дослідження, формування їх філософської культури як дослідника в галузі аграрної науки та біології та актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Завданням навчальної дисципліни є показати специфіку філософського мислення і допомогти здобувачам вищої освіти опанувати основи філософських знань для самостійної орієнтації в проблематиці навчальної дисципліни; розвиток здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням завдань економічної теорії і практики; підвищення рівня методологічної культури; формування наукового світогляду фахівців, надання навичок результативних комунікацій зстейкхолдерами, науковими установами та закладами вищої освіти з метою побудови власної наукової кар'єри.

У результаті вивчення дисципліни мають бути сформовані:

знання:

- поняттєво-категоріального апарату філософської науки;
- основних парадигм філософування;
- основних галузей філософського знання (онтологія, гносеологія, логіка, філософська антропологія, етика, естетика, соціальна філософія тощо);

- основних форм буття і сутності діалектики;
- походження свідомості, форми і структуру свідомості;
- шляхів пізнання світу, функціонування знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливості взаємозв'язку науки, техніки з сучасними соціальними й етичними проблемами;
- форм суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;
- умов формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури.

вміння:

- орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі, вміти використовувати їх зміст, основні ідеї при аналізі філософських проблем, а також проблем світового суспільного розвитку, соціальної практики;
- володіти філософськими принципами та категоріями, оперувати ними при викладанні філософського теоретичного матеріалу;
- оволодіти основними універсальними методологічними принципами, нормами, підходами в процесі наукового пошуку;
- застосовувати знання, яких було набуто під час вивчення курсу “Філософія”, в процесі вирішення професійних завдань, в процесі розробки соціальних й екологічних проєктів, організації міжлюдських відносин;
- аналізувати принципи розвитку своєї науки (математики, фізики, біології, тощо), вивчення її міждисциплінарних зв'язків, що ґрунтується на філософському аналізі науки;
- науково аналізувати найважливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя;
- розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення культури, пояснювати феномен культури та цивілізації;
- володіти методологією й методами пізнання, розуміти сутність творчої діяльності;
- інтегрувати філософське знання в коло безпосереднього науково – дослідницького досвіду
- здійснювати критичний аналіз, оцінку та синтез нових та складних ідей; розв'язанню значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем;
- вдаватися до діалогу та дискусії як засобу вирішення соціальних і етичних проблем.

Сформовані компетентності:

Знання і розуміння предметної області та професійної діяльності.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, впевненості у собі, розвитку відповідних компетентностей

Здатність генерувати нові ідеї, бути креативним

Здатність працювати автономно.

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт

Визначеність та наполегливість щодо поставлених завдань і

взятих обов'язків

Здатність проводити фаховий аналіз різних інформаційних джерел, наукових методів і методик, освітніх, наукових та професійних матеріалів з технології виробництва і переробки продуктів тваринництва та біології

Здатність створювати нові знання в області технології виробництва і переробки продуктів тваринництва та біології через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях

Здатність висвітлювати результати наукових досліджень у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, брати участь у наукових дискусіях, критичному діалозі на вітчизняному і міжнародному рівнях. Відстоювати свою власну наукову позицію щодо технології виробництва та переробки продукції, а також охорони довкілля.

Комплексність у набутті та розумінні значного обсягу сучасних науково-теоретичних знань у галузі тваринництва, технологій виробництва та переробки продукції, охорони довкілля та суміжних сферах природничих наук.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Філософія в системі знання й людського життя.

Предмет філософії в контексті людських знань. Коло філософських проблем. Зародження філософії як світоглядної форми свідомості. Міфологічний тип світогляду. Релігійний тип світогляду. Філософський тип світогляду. Основне питання філософії. впорядкованість, конкретність щодо своїх висновків, сумніви; Структура: онтологія, гносеологія, етика, естетика, філософська антропологія, аксіологія, праксеологія. Функції філософії.

Тема 2. Історія розвитку філософії як основа філософсько-методологічної культури.

Староіндійська філософія. Старокитайська філософія в канонічних книгах («Книга змін», «Книга історії»), конфуціанство (засновник – Конфуцій); - даосизм (засновник – Лао Цзи). Антична філософія: характер, етапи розвитку, проблематика. Співвідношення філософії і теології. Середньовічне розуміння природи і загальної картини світу. Специфіка середньовічної науки. Відродження, критика релігійного догматизму й аскетизму. Картина світу в епоху Відродження. Філософія Нового Часу та доби Просвітництва. Сучасна світова філософія.

Тема 3. Людське існування – основна проблема філософії. Свобода людини: внутрішня свобода і вільний вибір. Сучасна картина світу. Буття як філософська проблема. Онтологія як філософське вчення про буття. Типи онтології: реалізм, матеріалізм, ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм. Буття і небуття, буття і суще, буття і субстанція, буття і реальність. Основні онтологічні категорії: єдине і багатоманітне, ціле і частина, зміст і форма, одиничне і загальне, можливість і дійсність. Багатомірність буття: природні, соціальні, духовні форми.

Тема 4. Свідомість як фундаментальна категорія філософії.

Поняття свідомості. Виникнення свідомості. Роль праці та мови у виникненні свідомості. Свідомість та самосвідомість. Свідомість і несвідоме. Свідомість в структурі людської життєдіяльності. Свідомість як гносеологічний, онтологічний та соціологічний феномен.

Проблеми істини в епістемології. Діалектика наукового пізнання. Загальний зміст і форми пізнавальної діяльності. Проблема визначення меж людського пізнання і самопізнання. Об'єктивна реальність і предмет пізнання.

Тема 5. Проблеми суспільства в історії філософської думки. Людина як філософська проблема. Природні передумови, матеріальні та духовні засади людського життя. Суспільне виробництво, його архітектоніка. Економічна, соціальна, політична і духовна сфери життя людей. Соціальна структура суспільства. Історичні форми спільності людей. Суспільна свідомість. Еволюційне, інволюційне і революційне у розвитку суспільства і людини. Критерії прогресивного розвитку суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається. Громадянське суспільство на концептуальному рівні.

Тема 6. Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації. Філософська антропологія як розділ філософії. Історія вчень про людину. Проблема людини в сучасній філософії. Проблема сенсу, цінності і самоцінності людського життя у духовному досвіді людства. Витоки та історичні долі ідей філософського гуманізму. Ідея цілісної людини як вираз сенсу людського життя.

Тема 7. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього. Місце цінностей в структурі соціуму. Ієрархія цінностей людського буття. Основні аспекти кризи системи цінностей в умовах сучасності.

Тема 8. Національна ідея: від філософського обґрунтування до утвердження. Глобалістика та еволюційне майбутнє людства: філософські аспекти. Проблема історичного прогресу. Суперечливий характер соціально-історичного прогресу та проблема його критеріїв.. Науково-технічна революція ХХ століття, її соціальні наслідки. Глобальні проблеми ХХ століття та головні суспільно-політичні процеси. Поворот до людини в сучасній глобалістиці. Шляхи вирішення глобальних проблем. Єдність і багатоманітність у процесі глобалізації світу. Сутність процесу глобалізації та його протиріччя. Образи майбутнього в сучасній глобалістиці. Футурологічні концепції про стратегію соціального поступу людства.

Тема 9. Наука як соціальний інститут. Методологічна функція філософії у науковому пізнанні, основні методологічні проблеми наукового пізнання. Поняття про науку та особливості наукового пізнання. Епістемологія. Основні види наукового пізнання. Виникнення науки. Принципи інтерналізму і екстерналізму. Періодизація історії науки. Рівні та структура наукового пізнання. Методи наукового пізнання. Форми наукового пізнання. Сучасні оцінки науки. Поняття про етику науки. Визначення соціокультурних орієнтирів науки.

Тема 10. Синергетика як нове світорозуміння. Предмет вивчення

синергетики. Основні принципи. Вивчення синергетики в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усяго	Лекції	Практичні	с.р.
1		2	3	4
Історія світової філософії як основа філософсько-методологічної культури				
Тема 1. Філософія в системі знання й людського життя. Предмет філософії в контексті людських знань. Методи філософії, проблематика та функції	9	2	2	5
Тема 2. Історія розвитку філософії як основа філософсько-методологічної культури	9	2	2	5
Разом	18	4	4	10
Фундаментальні проблеми філософії. Онтологія. Гносеологія.				
Тема 3. Людське існування – основна проблема філософії. Свобода людини: внутрішня свобода і вільний вибір	9	2	2	5
Тема 4. Свідомість як фундаментальна категорія філософії Проблеми істини в епістемології. Діалектика наукового пізнання	9	2	2	5
Разом	18	4	4	10
Фундаментальні проблеми філософії. Соціальна філософія. Аксіологія				
Тема 5. Проблеми суспільства в історії філософської думки. Людина як філософська проблема. Громадянське суспільство на концептуальному рівні	14	2	2	10
Тема 6. Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації	14	2	2	10
Тема 7. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього.	14	2	2	10
Тема 8. Національна ідея: від філософського обґрунтування до утвердження Глобалістика та еволюційне майбутнє людства: філософські аспекти	14	2	2	10

Разом	56	8	8	40
Філософія і методологія науки				
Тема 9. Наука як соціальний інститут. Методологічна функція філософії у науковому пізнанні, основні методологічні проблеми наукового пізнання.	14	2	2	10
Тема 10. Синергетика як нове світорозуміння	14	2	2	10
Разом	28	4	4	20
Всього годин	120	20	20	80

5.Теми практичних занять

Назви тем	К-сть годин
Тема 1. Філософія в системі знання й людського життя. Предмет філософії в контексті людських знань. Методи філософії, проблематика та функції.	2
Тема 2. Історія розвитку філософії як основа філософсько-методологічної культури.	2
Тема 3. Людське існування – основна проблема філософії Свобода людини: внутрішня свобода і вільний вибір.	2
Тема 4. Свідомість як фундаментальна категорія філософії Проблеми істини в епістемології. Діалектика наукового пізнання.	2
Тема 5. Проблеми суспільства в історії філософської думки. Людина як філософська проблема. Громадянське суспільство на концептуальному рівні.	2
Тема 6. Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації.	2
Тема 7. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього.	2
Тема 8. Національна ідея: від філософського обґрунтування до утвердження. Глобалістика та еволюційне майбутнє людства: філософські аспекти.	2
Тема 9. Наука як соціальний інститут. Методологічна функція філософії у науковому пізнанні, основні методологічні проблеми наукового пізнання.	2
Тема 10. Синергетика як нове світорозуміння.	2
Усього	20

6. Тематика самостійної роботи

Назви тем	К-сть годин
Тема 1. Філософія в системі знання й людського життя. Предмет філософії в контексті людських знань. Методи філософії, проблематика та функції.	2
Тема 2. Історія розвитку філософії як основа філософсько-методологічної культури.	2
Тема 3. Людське існування – основна проблема філософії Свобода людини: внутрішня свобода і вільний вибір.	2
Тема 4. Свідомість як фундаментальна категорія філософії Проблеми істини в епістемології. Діалектика наукового пізнання.	2
Тема 5. Проблеми суспільства в історії філософської думки. Людина як філософська проблема. Громадянське суспільство на концептуальному рівні.	2
Тема 6. Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації.	2
Тема 7. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього.	2
Тема 8. Національна ідея: від філософського обґрунтування до утвердження. Глобалістика та еволюційне майбутнє людства: філософські аспекти.	2
Тема 9. Наука як соціальний інститут. Методологічна функція філософії у науковому пізнанні, основні методологічні проблеми наукового пізнання.	2
Тема 10. Синергетика як нове світорозуміння.	2
Усього	20

Аудиторна самостійної роботи здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення практичних занять шляхом надання відповідей на питання вивчених тем, написання рефератів, есе тощо. Самостійна робота, що виконується за межами аудиторії охоплює підготовку до підсумкового семестрового контролю, атестації здобувачів вищої освіти та інших видів контрольних випробувань, участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо.

Приклади контрольних питань

1. Постановка проблеми людини в соціальному й індивідуальному контекстах. Головні питання людського буття.
2. Як співвідносяться між собою поняття «культура» і «цивілізація»?
3. Що таке етноцентризм і культурний релятивізм?
4. Які основні риси постіндустріальної цивілізації ви можете назвати?
5. Чим відрізняються циклічний і лінійний час?
6. Принцип детермінізму і проблема доцільності в живій природі
7. Які філософські витоки теоцентризму?
8. Биоетика та поведінка людини
9. Динаміка науки (процес генерації, реплікації та трансляції нового знання). Типи наукової раціональності
10. Проблема взаємодії природничих, соціогуманітарних і технічних наук.

Реферат

Реферат є письмовою філософсько-методологічною роботою, яку виконує аспірант чи здобувач, готуючись до практичних занять. Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної філософської проблеми, сучасної філософської літератури, а також оволодіння навичками логічного узагальнення матеріалу.

Реферат повинен бути самостійною філософською роботою, що показує здатність автора орієнтуватися у філософських питаннях, систематизувати теоретичний матеріал за обраною темою, творчо використовувати філософські ідеї для методологічного і світоглядного осмислення матеріалів науки, за якою спеціалізується аспірант або здобувач.

Орієнтовна тематика рефератів

1. Місце системи філософських засад науки серед підвалин наукового пізнання.
2. Проблема співвідношення знання та віри у історії філософії.
3. Загальні закономірності розвитку науки в XX ст.
4. Поняття культури в постсучасній ситуації
5. Буття людини в суспільстві: відносини, спілкування, духовність
6. Принципи сучасного технологічного суспільства
7. Філософія та її роль у тоталітарному та демократичному суспільствах
8. Історична реальність як предмет сучасної німецької практичної філософії
9. Сучасні проблеми відродження духовної культури українського суспільства
10. Філософія і наука на початку XXI століття
11. Свобода наукових пошуків і соціальна відповідальність вченого

12. Проблема розвитку в сучасній науці. Концепція глобального еволюціонізму
13. Мораль як фактор встановлення людини і регулятор її життєдіяльності
14. Цінність як об'єкт філософського розуміння
15. Тоталітаризм і права людини
16. Поняття менталітету та його методологічне значення в пізнанні особливостей специфіки духовного життя народів
17. Вища освіта України перед викликами постмодерну
18. Світова глобалізація й інтелектуалізація модерної української нації
19. Становлення ідеї розвитку в біології. Синергетика та проблема походження життя
20. Світоглядна і методологічна роль філософії при вирішенні екологічних, біологічних і аграрних проблем
21. Науково-філософські та громадсько-політичні концепції «екологічних прав людини», «мирного співіснування людини й природи», поліцентричності світу та рівноцінності всіх його компонентів
22. Можливі варіанти взаємодії основних складових українського суспільства та міжнародного співтовариства з метою вирішення соціально-екологічних проблем сьогодення
23. Моральний сенс трудової діяльності
24. Пріоритети і принципи розвитку сучасної вищої освіти
25. Роль інтелігенції в умовах глобалізації.
26. Образ людини в природознавчих і гуманітарних науках.
27. Людина як об'єкт трансдисциплінарних досліджень.
28. Наука як сфера людської діяльності. Соціальні функції науки
29. Діалектика взаємозв'язку природознавства, технікознавства і гуманітаристики.
30. Діалектика біологічного і соціального в людині.
31. Конвергенція NBICS-технологій та майбутнє науки.
32. Універсальний еволюціонізм і синергетика.
33. Індустрія наукових знань: перспективи прогресу.
34. Діалог людини зі світом нелінійної складності.
35. Образ людини у науковому та гуманітарному знанні.
36. Трансгуманізм та його стратегія перетворення людини.
37. Генна інженерія та її роль в майбутньому перетворенні людини.
38. Сучасна суперечка науки, філософії та релігії.
39. Гіпотези про проходження Всесвіту: історична ретроспектива.
40. ДНК як головна молекула життя: наслідки генно-інженерійних перетворень.
41. Глобальні техногенні катастрофи та майбутнє соціовсесвіту.
42. Життя, людина, соціовсесвіт у світі нелінійної складності.

43. Генетична інформація як стратегічний ресурс постіндустріального суспільства.
44. Мозок. Комп'ютер. Комп'ютинг.
45. Комп'ютерні мережі – WWW (Інтернет), WWG (Grid) – як засоби впливу на психосоматику людей.
46. Біотичний кругообіг як основа еволюції біосфери.
47. Діалектика категорій «хаос» й «космос» в сучасній космології.
48. Оптичні комп'ютери, оптико-волоконні мережі та їх значення у створенні штучного інтелекту.
49. Практика перетворення індивідуальної й колективної психосоматики за допомогою комп'ютерних мереж, глобальних систем зв'язку та віртуальних освітніх технологій.
50. Взаємозв'язок мислення та інформаційного середовища типу комп'ютерних мереж – WWW (Інтернет), Grid, Обчислювальних хмар Інтернет.

7. Методи навчання

Методи набуття нових знань, формування вмінь та навичок, закріплення, перевірки.

Словесні – пояснення, лекція, бесіда.

Практичні – навчальні вправи, практичні роботи, конференції, проведення семінарських занять під керівництвом викладача.

Організація роботи аспірантів передбачає поняттєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань. Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять. На заняттях використовуються метод проектів, дискусія та презентація.

8. Форми контролю

Попередній контроль – опитування

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях через індивідуальне і фронтальне усне опитування, бліц-опитування; письмові самостійні роботи (реферати, есе); індивідуальні та самостійні завдання; робота з діаграмами, графіками, схемами; розв'язання психологічних задач; самоконтроль тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою. За таких умов від допускається до підсумкової атестації у формі екзамену.

Орієнтовні питання для підготовки до екзамену:

1. Наука як предмет філософського осмислення.
2. Філософські презентації сучасної науки: наука як система знань, дослідницька діяльність, соціальний інститут.
3. Наука та цінності техногенної цивілізації.
4. Об'єктивність як ідеал науки Нового часу.
5. Наука як соціокультурний феномен.
6. Етичні виміри науки та виникнення етики науки. Моральні дилеми в сучасній науці та свобода наукового дослідження.
7. Буденний та теоретичний світогляди та їх взаємозв'язок з наукою.
8. Відмінність між філософією та філософією науки.
9. Зміст і сенс наукового відкриття Дж. Бруно. Яку небезпеку воно несло для християнської церкви?
10. Передумови виникнення науки. Філософська програма Г. Галілея.
11. Роль філософських програм Платона, Аристотеля, Демокрита у розвитку наукового знання та становленні наукового методу.
12. Космологізм як суттєва риса ранньої античної філософії.
13. Реалізм та номіналізм як передумови становлення наукового методу.
14. Амбівалентний вплив філософських пошуків доби Середньовіччя на розвиток наукового знання.
15. Філософія історії Августина Аврелія.
16. Тома Аквінський: симфонія розуму та віри.
17. Передумови виникнення та своєрідність наукової картини світу.
18. Передумови виникнення принципу «Бритви Оккама».
19. Бог Р. Декарта, І. Ньютона і Б. Спінози.
20. Особливості наукової програми Т. Гоббса.
21. Соліпсизм Дж. Берклі.
22. Б. Паскаль: особливості філософських поглядів.
23. Роль дуалізму Р. Декарта у становленні механіцизму та заснуванні класичного природознавства.
24. Особливості розвитку «Натуральної філософії» та її вплив на становлення наук про біології.
25. Ідеали і норми класичної науки.
26. Ідеали і норми некласичної науки.
27. Ідеали і норми постнекласичної науки.
28. Класичний детермінізм.
29. Феномен класичної науки.
30. Перша і Друга наукова революції.
31. Охарактеризуйте основні наукові революції.
32. Епістемологічні ідеї античності.
33. Теоретичний рівень наукового пізнання: методи і форми.
34. Співвідношення емпіризму та раціоналізму у філософії Нового часу.

35. Особливості теорії пізнання І. Канта.
36. Ф. Бекон - фундатор сучасної філософії. Філософське обґрунтування нової картини світу. Суперечка щодо методу наукового пізнання.
37. Соціально-історичні передумови ідеології Просвітництва. Культ розуму.
38. Концепція прогресу. Соціально-філософський проект Просвітництва.
39. Категоричний імператив І. Канта.
40. Філософія абсолютної ідеї Г. Гегеля.
41. Проблеми філософії науки у неокантіанстві Марбурзької (Г. Коген, П. Наторп, Е. Кассіер) і Баденської (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт) шкіл.
42. Наукові революції як точки біфуркації у розвитку знання.
43. Нелінійність зростання знань.
44. Диференціації та інтеграції наук, зв'язок дисциплінарних і проблемно-орієнтованих досліджень.
45. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального дослідження, проблема ідеологізованої (політизованої) науки.
46. А. Шопенгауер і Ф. Ніцше як передвісники кризи європейського гуманістичного раціоналізму.
47. Ситуація постмодерна, плюралізм сучасної філософської картини світу і пошуки нової світоглядної альтернативи.
48. Позитивістська традиція у філософії.
49. Основні етапи розвитку позитивізму.
50. Філософія модерну і постмодерну. Розмивання традиційних світоглядних, ціннісних позицій. Критика «тоталітарної» науки. Відмова від проектів тотального перевлаштування світу.
51. К. Поппер: проблема росту наукових знань.
52. Теорія наукових революцій Т. Куна.
53. Теорія як ідеал наукового пізнання.
54. Т. Кун: історична динаміка наукових знань.
55. Емпіричний рівень наукового пізнання: методи і форми.
56. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.
57. Співвідношення природничо-наукового і гуманітарного знання.
58. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
59. Ст. Тулмін: еволюція матриці розуміння.
60. Проблема росту наукового знання в філософії науки: концепції К. Поппера і Т. Куна.
61. «Другий» позитивізм: основні ідеї та причини впливу серед природознавців.
62. Конвенціоналізм А. Пуанкаре.
63. Класична, некласична і постнекласична наука.
64. Феномен протонаукових знань.

65. Принцип «економії мислення» як основа теоретичної програми махізму.
66. Основні теорії істини.
67. Особливості методу, методики, методології.
68. Філософські методи пізнання.
69. Методи емпіричного пізнання.
70. Методи теоретичного пізнання.
71. Розуміння і пояснення.
72. Основні критерії науковості.
73. Моделювання як метод наукового пізнання. Метод математичної гіпотези.
73. Моделювання як метод наукового пізнання. Метод математичної гіпотези.
74. Системно-структурний метод.
75. Гіпотеза як форма розвитку наукового знання.
76. Експеримент, його види та функції в науковому пізнанні.
77. Індукція як метод наукового пізнання.
78. Дедукція як метод науки і його функції.
79. Основні принципи філософської герменевтики.
80. Концепція сталого розвитку світу.
81. Критерії демаркації науки та не науки.
82. Основні функції філософії науки. Зміст критичної функції.
83. Охарактеризуйте основні історичні етапи розвитку науки.
84. Охарактеризуйте основні історичні етапи розвитку філософії науки.
85. Екологічна етика, глобальні проблеми людства.
86. Історичні різновиди наукової комунікації.
87. Наукова революція нового часу. Ідеали і норми класичної науки.
88. Проблема демаркації наукового й ненаукового знання в діахронному і синхронному аспектах.
89. Роль науки в сучасному суспільстві.
90. Синергетика як наукова перспектива ХХІ століття.
91. Основні типи наукової раціональності.
92. Постнекласичний тип наукової раціональності.
93. Фальсифікація як критерій науковості (К. Поппер).
94. О. Конт: три стадії розвитку прогресу людського розуму.
95. Вчення про ноосферу В. Вернадського.
96. Верифікація знання в неопозитивізмі.
97. Етика науки і відповідальність вченого.
98. Еволюція уявлень про детермінізм.
99. Науково-технічний прогрес і його філософські оцінки.
100. Наукова теорія, наукова картина світу і науково-дослідницька програма як форми наукового знання.
101. Техніка як соціокультурний феномен.
102. Предмет і об'єкт науки.

103. Класифікація наук.
104. Суперечності становлення та особливості мови науки.
105. Сучасна наукова картина світу і її особливості.
106. Сутність понять «верифікація» і «фальсифікація».
107. Концепції постлюдського майбутнього. Біоетика і трансгуманізм як світоглядні альтернативи.
108. Наукові революції: типи і значення.
109. Проблема державного регулювання науки. Діахронний і синхронний вимір.
110. Трансформації об'єкта й ідеалу об'єктивності. Проблема подолання розриву об'єкта і суб'єкта пізнання.
111. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність ученого.
112. Наука, псевдонаука, паранаука.
113. Проблема об'єктивності істини. Агностицизм, скептицизм, релятивізм.
114. Кореспондентська теорія істини та її недоліки.
115. Філософія Дж. Лока
116. Плюралістична метафізика Г. Ляйбніца.
117. Скептицизм Д. Г'юма.
118. Філософія французького Просвітництва.
119. Філософія німецького Просвітництва.
120. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
121. Соціальні цінності і норми наукового етосу.
122. Техніка як об'єкт філософської рефлексії. Історична еволюція поняття техніки і його сучасні інтерпретації.
123. Віртуальна реальність як соціокультурний феномен інформаційного суспільства.
124. Комп'ютерна революція в соціальному контексті.
125. Глобалізація як процес формування нового світопорядку. Вплив глобалізації на розвиток науки та суспільства.
126. Криза ідеалу цінносно-нейтрального наукового дослідження.
127. Криза елементаристських програм у науці ХХ ст. та становлення сучасної концепції холізму.
128. Основні типи наукової раціональності.
129. Аналіз мовних форм знання у неопозитивізмі.
130. Історизація філософії науки в межах постпозитивізму.
131. Структуралізм і постструктуралізм як методологія сучасного соціогуманітарного знання.
132. Моральний вибір і моральна відповідальність.
133. Ціннісні орієнтації вченого.
134. Специфіка та види екологічних криз.
135. Ключові ідеї Л. Вітгенштайна.
136. Г. Ріккерт: науки про природу і науки про культуру.
137. Швейцер А.: етика благоговіння перед життям.

138. Конвенціональна теорія істини.
139. Кореспондентська теорія істини.
140. Прагматична теорія істини.
141. Когерентна теорія істини.
142. Розкрийте основні типи екологічної свідомості.
143. Поняття глобалізації. Глобалізація і глокалізація.
144. Істина у гносеологічному й онтологічному розумінні.
145. Знання, гадка, вірування.
146. Б. Рассел: теорія дескрипції.
147. Критичний раціоналізм К. Поппера. принцип фаллібілізму.
148. Концепція «мовної гри» Л. Вітгінштайна.
149. Ситуація постмодерна, плюралізм сучасної філософської картини світу і пошуки нової світоглядної альтернативи.
150. Соціологія науки і еволюційна епістемологія (Ст. Тулмін).
151. Проблема реальності у постнекласичній науці.

9. Розподіл балів, які отримують аспіранти денної форми навчання за вивчення дисципліни

Вид	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Σ
Виконання завдань під час практичних занять	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	45
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
Екзамен											25
Всього											100

Поточний контроль успішності здобувача вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

✓ виконання завдань під час практичних занять

шкала та критерії оцінювання :

5 балів - відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей.

4 бали - вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками.

3 бали - в цілому правильна робота з незначною кількістю помилок.

2 бали - непогано, але зі значною кількістю недоліків.

1 бал – завдання практично не виконане

0 балів – завдання не виконане і потребує повторного виконання.

шкала та критерії оцінювання самостійної роботи наступні:

3 бали - відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей.

2 бали - в цілому правильна робота з незначною кількістю помилок.

1 бал - непогано, але зі значною кількістю недоліків.

0 балів – завдання не виконане і потребує повторного виконання.

Підсумковий контроль - екзамен. Екзамен з філософії передбачає три відкритих питання у білеті. Оцінюється від 1 до 25 балів, які додаються до балів, отриманих за навчальну роботу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою <u>для екзамену</u>
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	добре
63-74	D	задовільно
60-62	E	задовільно
35-59	FX	не задовільно
1-34	F	не задовільно

10. Методичне забезпечення

Мультимедійне забезпечення, комп'ютери, стенди, таблиці, тести, методичні рекомендації.

11. Рекомендована література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст) / В. П. Андрущенко. – К. : Тандем, 2000. – 406 с.
2. Білецький І. П. Філософія науки [Навч. посіб.] / І. П. Білецький, О.М. Кузь, В.Ф. Чешко. Х. : ХНЕУ, 2005. 128с.
3. Гайденко П. П. Научная рациональность и философский разум. М.: Прогресс Традиция, 2003. 528 с.
4. Філософія : підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, В. Г. Табачковський та ін. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
5. Скирбекк Г. История философии : учебн. пособие для вузов / Г. Скирбекк, Н. Гилье ; пер. с англ. – М. : Владос, 2000. – 800 с.
6. Чекаль Л.А., Причепій Є.М., Черній А.М. Філософія. К.: Академвидав, 2009. – 592 с.
7. Чекаль Л.А., Павлова О.Ю., Сторожук , Бойко Ю.А., С.В., Супрун, А.Г., Сподін Л.А., Культенко В.П., Горбатюк Т.В., Гейко , С.М., Савицька І.М., Лаута О.Д. Філософія науки та інноваційного розвитку. – Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2014. - 400 с.
8. Чекаль Л.А., Гейко С.М., Горбатюк , Т.В., Данилова Т.В., Кравченко А.Г., Культенко В.П., Лаута О.Д., Михайлович В.А., Сторожук С.В., Супрун, А.Г., Савицька І.М., Сподін Л.А. Філософія освіти. Навч. посібник. – Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2014. – 264 с.

9. Федів Ю. О., Мозгова Н. Г. Історія української філософії : навч. посібник. – К., 2001.
10. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки: навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. 181 с.
11. Філософія науки / Philosophy of science. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018 495 с.
12. Філософія науки : підручник / за ред. І. С. Добронравової. Київ : Київський університет, 2018. 255 с.

Допоміжна

1. Андерсон П. Истоки постмодерна / П. Андерсон ; [пер. с англ. А. Апполонова : под ред. М. Маяцкого]. – М. : Изд. дом "Территория будущего", 2011. – 201 с.
2. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни / Х. Арендт ; [пер. с нем. и англ. В. В. Библихина ; под ред. Д. М. Носова]. – СПб. : Алетейя, 2000. – 437 с.
3. Бергсон А. Творческая эволюция. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. /
4. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 133-175.
5. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман ; [пер. с англ. М. Л. Коробочкиной]. – М. : Весь Мир, 2004. – 188 с.
6. [Грюнбаум А. Філософські проблеми простору і часу: Пер. з англ. Вид. 2-е, стереотипне. - М.: Едиториал УРСС. - 568 с. - 2003](#)
7. Гегель Г.В.Ф. Наука логики. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. /
8. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 77-89.
9. Заїченко Г. Постмодернізм: ключові ідеї Л. Вітгенштайна і Ж. Дерріда. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2.
10. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 202-211.
11. Кант И. К вечному миру. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. /Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 310-330.
12. Леопольд О. Развитие этики. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали /
13. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-

Франківськ, 2018. С.301-310.

14. 38. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2 Хрестоматійні матеріали /

15. Сторожук С.В., Гоян І. М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 50-77.

16. Мамардашвили М.К. Наука и культура. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 114-133.

17. Новая философская энциклопедия. В. 4т. – М., 2000-2001.

18. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. –К., 2001.

19. Філософія: Підручник/Керів. авторського колективу І.В.Бичко. – К., 2001.

20. Філософія: Навчальний посібник/За ред. І.Ф.Надольного. – К., 1997.

21. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

22. Франк Філіп. Філософія науки. Зв'язок між наукою і філософією: Пер. з англ. / Заг. ред. Г. А. Курсанова. Вид. 2-е. - М.: Издательство ЛКИ. - 512 с. (Зі спадщини світової філософської думки; філософія науки.) - 2007.

12.Інформаційні ресурси

1. Мир техники и технологий. иКЪ: <http://www.mtt.com.ua/>

2. Інновації, управління змінами в організаціях, управління знаннями. ИКЪ:

3. <http://www.bizbooks.com.ua/catalog/cat.php3?c=193&lang=1>

4. Державний фонд фундаментальних досліджень. ЦКЪ: <http://www.dffd.gov.ua/>

5. Генерація ідей. ЦКЪ: http://content.mail.ru/pages/p_27901.html

6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. ЦКЪ:

7. <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. 6. Бібліотека Гумер. [https://www.gumer.info/bogoslov Buks/Philos/index_philos.php](https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/index_philos.php)

9. 7. Бібліотека e-reading. ИКЪ: <http://www.e-reading.bv/bookbvtypes.php?type=17>

10. 8. Бібліотека royallib. ЦКЪ: <https://royallib.com/>